

СТАНОВИЩЕ

От проф. д.пс.н. Снежана Евлогиева Илиева, катедра „Социална, трудова и педагогическа психология”, СУ „Св. Климент Охридски”

на дисертация на тема: “Организационна култура и превенция на здравето и безопасността в работна среда”

за присъждане на научната и образователна степен „доктор” по
Професионално направление 3.2 Психология (Организационна психология) на Мартина Валериева Трушева - Найденова, редовен докторант към катедра „Социална, трудова и педагогическа психология”,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски”

Дисертационният труд е разработен в сфера, която привлича интереса на специалистите по трудова и организационна психология от обособяването на инженерната психология и анализа на взаимодействието „човек-машина“. С напредъка на технологиите все по-отчетлива става ролята на човешкия фактор, като безопасността и надеждността в организации с висока степен на риск и с критични и мащабни по въздействието си последствия при аварии и злополуки е основен приоритет. Актуалността и теоретико-приложната значимост на разработваната проблематика е безспорна, а доказателствата за това произтичат както от конкретни критични ситуации, така и от търсенето не само на индивидуални фактори и на фактори на средата и технологиите, които определят безопасността и здравето в организационна среда, но и на обосноваването на организационни стратегии и подходи, които да повишават надеждността и да служат за превенция на безопасността и здравето.

Мартина Трушева-Найденова се насочва към изследване на проблематика, която в организационната психология има водещо значение, а именно организационната култура и климат, като ги разглежда в контекста на безопасността в икономически значима и критична от гледна точка на риска и последствията сфера – ядрената енергетика.

Дисертацията е с обем от 237 страници, от които 54 страници са приложения, като е структурирана в увод, изложение в три глави, обобщение и изводи, заключение, библиографска справка и приложения. Резултатите са графично и таблично илюстрирани чрез 33 таблици, 12 фигури и 11 графики. Цитирани са 180 литературни източника, от които 11 са на български език и 169 са на латиница (5 на френски език и 164 на английски език), които свидетелстват за задълбочено познаване на водещите изследователски тенденции.

В увода се аргументират основанията, насоките на изследването, теоретичната и емпиричната значимост на поставения проблем. Посочени

са конкретни примери, които разкриват актуалността и значимостта на проблема за културата и климата на безопасност.

В първата глава е направен обхвaten, задълбочен и систематизиран теоретичен анализ на разглежданите понятия. Изяснена е същността на организационната култура и климат на безопасност, като се отразяват съвременните перспективи и постижения. Диференцирани са характеристиките на културата и на климата на безопасност, като се разглеждат различните теоретични рамки и модели. Налице е синтезирано и същевременно пълно представяне на различните модели на безопасност, които са емпирично верифицирани. Разработката разширява перспективите за анализ на културата и климата на безопасност към индустриалните подходи, като се обобщават три основни подхода: системи за управление на безопасността; подходи за безопасно поведение и програми за промяна на културата на безопасност. В теоретичния обзор са демонстрирани високи професионални познания и аналитични умения, а стилът на изложението запазва своята научност и същевременно позволява информацията да бъде поднесена по разбираем и достъпен начин за широк кръг специалисти и мениджъри, които работят по проблемите на безопасността и здравето в организационна среда.

Втората глава обхваща теоретичната постановка и дизайна на изследването. Представен е концептуален модел на изследване, като въз основа на направения теоретичен анализ са формулирани целите, задачите и хипотезите и са аргументирани независимите и зависимите променливи. Използвани са въпросници, които са адаптирани за първи път в български условия и които се прилагат при изследване на културата и климата на безопасност, както и за целите на изследването е конструиран въпросник за изследване на организационните и индивидуалните подходи и практики за превенцията на здравето в организационна среда с висока степен на риск. Въпросниците са подложени на съответните психометрични процедури и факторен анализ, установена е вътрешната им консистентност и по този начин се създават предпоставки за достоверност на получените данни.

Извадката обхваща 425 изследвани лица, работещи в АЕЦ – Козлодуй, като е детайлно представена по отношение на пол, възраст и позиция. Нужно е да се подчертае, че извадката не само отговаря, но и надхвърля критериите, нужни за дисертационно изследване и може да се отчете като представителна за изследваната организация.

В третата глава се анализират резултатите от изследването. Статистическата обработка на данните е съобразена с целите на изследването, като са приложени дескриптивен, дисперсионен, корелационен, регресионен и медиационен анализи, чрез които се проверяват издигнатите хипотези. Трябва да се отбележи умелото и целесъобразно използване на статистически методи, които не са самоцелно

приложени, а съответстват на теоретичния обзор и на концептуалния модел на изследването. Мартина Трушева-Найденова систематизира обема от получени статистически значими резултати, като ги подчинява както на хипотезите на изследването, така и ги интерпретира в съответствие с теоретичния анализ и резултатите от други изследвания. В приложения са посочени голяма част от статистическите резултати, а в изложението се поставя акцент върху обобщени таблично и графично илюстрирани данни, които създават прегледност и улесняват разбирането на установените закономерности.

Установени са ред значими от теоретична и емпирична гледна точка резултати, които са приложими в организационна среда. Трябва да се подчертаят изведените различия в зависимост от позицията на изследваните лица, които ясно показват, че културата и климата на безопасност са отговорност на управлението, но прилагането на организационните ценности и норми на безопасност е взаимен процес, който включва споделена отговорност и усилия, както на мениджърския състав, така и на служителите. Анализирани са конкретните особености на климата на безопасност и различията между отделни категории служители, които позволяват да се въведат конкретни подходи и практики за повишаване на безопасността.

Корелационният, регресионният и медиационният анализ разкриват значими закономерности и позволяват да се установят причинно-следствени зависимости, които да допринесат за формирането и поддържането на култура и климат на безопасност. Фокусът е насочен към превенция на здравето, като се отчитат културните характеристики на организация с висока степен на риск и изискване за безопасност. Установява се медиаторният ефект на климата на безопасност за организационните подходи и практики за превенция на здравето, което дава възможност тези закономерности да бъдат отчетени при въвеждането на програмите за безопасност и здраве в организацията.

При интерпретацията на получените резултати докторантката демонстрира висока професионална култура, прави констатации, които са научно издържани, обобщава и извежда препоръки с практическа стойност, които могат да служат при прилагане на организационна стратегия и политики за безопасност и здраве на работното място. Изведена е ролята на учещата се организация и по-точно, на ролята на мениджърите, на ориентацията към обучение и ангажираността на служителите в създаване и поддържане на култура и климат на безопасност.

В заключение мога да констатирам, че е налице дисертация, която отговоря на високите научни критерии за придобиване на научната и образователна степен „доктор“. Направен е задълбочен и систематизиран теоретичен анализ на значими от изследователска и приложна гледна точка

проблеми, създаден и емпирично проверен е модел на изследване, установени, интерпретирани и дискутирани с цел прилагане в реални организационни условия са статистически значими резултати. Авторефератът, отбелязаните в него приноси и публикациите по темата пълно и коректно отразяват съдържанието на дисертационния труд.

Това ми дава основание с пълна убеденост да предложа на уважаемото научно жури да оцени дисертационния труд и да присъди образователната и научна степен „доктор” на Мартина Трушева – Найденова.

25 април 2018 г.

Проф. д.пс.н. Снежана Илиева